

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Overgangs- en trilveen (H7140)

Verkorte naam: Overgangs- en trilvenen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Dit habitatype betreft soortenrijke veenbegroeiingen van betrekkelijk voedselarme tot matig voedselrijke omstandigheden. De plantengemeenschappen van de overgangs- en trilvenen vormen ontwikkelingsstadia in de verlanding die begint in het open water van sloten, plassen en petgaten. In Nederland komen ze vooral voor in het laagveengebied. Verder kunnen overgangs- en trilvenen ook ontstaan in veenvormende systemen in de middenlopen van beekdalen, op de overgangen van de hogere (pleistocene) zandgronden naar laagveen en in zeekeilandschappen.

Uitgaande van het verlandingsproces worden de overgangs- en trilvenen van dit habitatype voorafgegaan door begroeiingen van het open water, zoals drijftil- en krabbenscheergemeenschappen (habitatype H3150). De overgangs- en trilvenen worden in de successiereeks opgevolgd door struweel of bos, onder bepaalde omstandigheden ook door moerasheiden (habitatype H4010).

Veenmosrietland dat is dichtgegroeid met wilgen, berken of elzen behoort niet tot het habitatype. De soorten van trilvenen en veenmosrietland kunnen hier wel plaatselijk nog met lage bedekkingen aanwezig zijn.

Verzuring die door toenemende regenwaterinvloed aan de oppervlakte begint, is een natuurlijk proces in laagveensystemen. Daarbij wordt de vegetatiemat heel geleidelijk dikker en eenvormiger en gaan trilvenen, subtype A, over in veenmosrietland, subtype B, of moerasheide, habitatype H4010_B vochtige heiden (laagveengebied).

Subtypen

H7140_A Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)

Trilvenen bestaan uit mosrijke op het water drijvende plantenmatten. Van de vaatplanten voeren schijngrassen de boventoon en in de moslaag domineren slaapmossen. In trilvenen kunnen zeldzame orchideeën groeien.

H7140_B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

Veenmosrietlanden ontwikkelen zich met verdere stabilisering van de veenlaag. Kenmerkend is een gesloten moslaag met dominantie van veenmossoorten, een varenrijke kruidlaag en een ijle rietlaag.

Relatief belang binnen Europa: zeer groot (subtypen A en B).

In Europees verband beslaan de gemeenschappen van trilvenen en overgangsvenen weliswaar een groot areaal, maar als soortenrijke begroeiingen zijn ze in het gehele verspreidingsgebied zeldzaam en bedreigd. Binnen ons land komt het habitatype in verhouding nog over grote oppervlakte voor. Dit geldt vooral de veenmosrietlanden die in het Noordwest-Europese laagland in ons land hun zwaartepunt hebben.

3. Definitie

Vegetatietypen

H7140_A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
8-RG6-[8B]	Rompgemeenschap met Holpijp van de Riet-orde	<i>RG Equisetum fluviatile</i> - [<i>Phragmitetalia</i>]	G		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
8-RG7-[8B]	Rompgemeenschap met Padderus van de Riet-orde	<i>RG Juncus subnodulosus</i> - [<i>Phragmitetalia</i>]	G		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
9Aa3a	Associatie van Moerasstruisgras en Zompzegge (typische subassociatie)	<i>Carici curtae</i> - <i>Agrostietum caninae typicum</i>	G	mits in kwelgebied	
9Aa3b	Associatie van Moerasstruisgras en Zompzegge (subassociatie met Ronde zegge)	<i>Carici curtae</i> - <i>Agrostietum caninae caricetosum diandrae</i>	G	mits geen onderdeel van H7110_A	
9Ba1	Associatie van Schorpioenmos en Ronde zegge	<i>Scorpidio-Caricetum diandrae</i>	G		
9-RG2-[9Aa]	Rompgemeenschap met Zwarte zegge en Moerasstruisgras van het Verbond van Zwarte zegge	<i>RG Carex nigra</i> - <i>Agrostis canina</i> - [<i>Caricion nigrae</i>]	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
10-RG2-[10]	Rompgemeenschap met Snavelzegge van de Klasse der hoogveenslenken	<i>RG Carex rostrata</i> - [<i>Scheuchzerietea</i>]	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
10-RG3-[10]	Rompgemeenschap met Veenpluis en Veenmos van de Klasse der hoogveenslenken	<i>RG Eriophorum angustifolium</i> - <i>Sphagnum</i> - [<i>Scheuchzerietea</i>]	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
SBB-09/c	DG Gewoon haarmos-[Klasse der kleine Zeggen]	<i>DG Polytrichum commune</i> - [<i>Parvocaricetea</i>]	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A
SBB-09B2a	Associatie van Draadzegge en Veenpluis, typische subassociatie	<i>Eriophoro-Caricetum lasiocarpae typicum</i>	G	mits in kwelgebied en niet in vennen	
SBB-09B-b	RG Waterdrieblad-[Verbond van Draadzegge]	<i>RG Menyanthes trifoliata</i> -[<i>Caricion lasiocarpae</i>]	G	mits in kwelgebied	
SBB-09-f	RG Snavelzegge-Wateraardbei-[Klasse der kleine Zeggen]	<i>RG Carex rostrata</i> - <i>Potentilla palustris</i> - [<i>Parvocaricetea</i>]	G	mits in kwelgebied	
SBB-09-i	RG Pijpestrootje-Gewoonveenmos-[Klasse der kleine Zeggen/Verbond van Biezenknoppen en Pijpestrootje]	<i>RG Molinia caerulea</i> - <i>Sphagnum palustre</i> - [<i>Parvocaricetea</i> / <i>Junco-Molinion</i>]	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_A

In de definitie staat bij SBB-09B2a 'niet in vennen'. Hiermee worden locaties uitgezonderd die voldoen aan de definitie van habitattype Zure vennen (H3160).

H7140_B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
9Aa2	Veenmosrietland	<i>Pallavicinio-Sphagnetum</i>	G		
9-RG2-[9Aa]	Rompgemeenschap met Zwarte zegge en Moerasstruisgras van het Verbond van Zwarte zegge	<i>RG Carex nigra-Agrostis canina-[Caricion nigrae]</i>	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_B
10-RG3-[10]	Rompgemeenschap met Veenpluis en Veenmos van de Klasse der hoogveenslenken	<i>RG Eriophorum angustifolium-Sphagnum-[Scheuchzerietea]</i>	M	mits in FGR Laagveengebied	
16Ab3	Associatie van Echte koekoeksbloem en Gevleugeld hertshooi	<i>Lychnido-Hypericetum tetrapteri</i>	G		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_B
SBB-09/c	DG Gewoon haarmos-[Klasse der kleine Zeggen]	<i>DG Polytrichum commune-[Parvocaricetea]</i>	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_B
SBB-09-i	RG Pijpestrootje-Gewoon veenmos-[Klasse der kleine Zeggen/Verbond van Biezenknoppen en Pijpestrootje]	<i>RG Molinia caerulea-Sphagnum palustre-[Parvocaricetea/Junco-Molinion]</i>	M		alleen in mozaïek met zelfstandige vegetaties van H7140_B

4. Kwaliteitseisen habitattype

H7140_A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang	dagelijks kort	regelmatig	incidenteel	niet					
Gemiddeld Laagste Grond-waterstand	zelden wegzakkend	nauwelijks wegzakkend	zeer ondiep-a	zeer ondiep-b	ondiep-a	ondiep-b	matig diep-a	matig diep-b	diep	

H7140_B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b
-----------	---------	------------	------------	-------------	-------------	--------------	--------------	--------	--------

Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet	
Gemiddeld Laagste Grond-waterstand	zelden wegzakkend	nauwelijks wegzakkend	zeer ondiep-a	zeer ondiep-b	ondiep-a	ondiep-b	matig diep-a	matig diep-b	diep	

Typische soorten

H7140_A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ¹
	<i>Anobolia brevipennis</i>	Kokerjuffers	K
Gevind moerasvorkje	<i>Riccardia multifida</i>	Mossen	K
Kwelviltsterrenmos	<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i>	Mossen	K
Rood schorpioenmos	<i>Scorpidium scorpioides</i>	Mossen	K
Trilveenveenmos	<i>Sphagnum contortum</i>	Mossen	K
Ronde zegge	<i>Carex diandra</i>	Vaatplanten	K + Ca
Slank wollegras	<i>Eriophorum gracile</i>	Vaatplanten	E
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>	Vaatplanten	K

H7140_B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ³
Grote vuurvlinder	<i>Lycaena dispar ssp. batava</i>	Dagvlinders	K
	<i>Anobolia brevipennis</i>	Kokerjuffers	K
	<i>Limnephilus incisus</i>	Kokerjuffers	K
Elzenmos	<i>Pallavicinia lyellii</i>	Mossen	K
Glanzend veenmos	<i>Sphagnum subnitens</i>	Mossen	Ca
Broos vuurzwammetje	<i>Hygrocybe helobia</i>	Paddenstoelen	K
Kaal veenmosklokje	<i>Galerina tibiicystis</i>	Paddenstoelen	K
Moerashoningzwam	<i>Armillaria ectypa</i>	Paddenstoelen	K
Veenmosbundelzwam	<i>Pholiota henningsii</i>	Paddenstoelen	K
Veenmosgrauwkop	<i>Tephrocybe palustris</i>	Paddenstoelen	Cab
Veenmosvuurzwammetje	<i>Hygrocybe coccineocrenata</i>	Paddenstoelen	K
Gouden sprinkhaan	<i>Chrysochraon dispar</i>	Sprinkhanen & krekels	K
Kamvaren	<i>Dryopteris cristata</i>	Vaatplanten	Ca
Ronde zonnedauw	<i>Drosera rotundifolia</i>	Vaatplanten	Ca
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>	Vaatplanten	K
Watersnip	<i>Gallinago gallinago ssp. gallinago</i>	Vogels	Cab

Overige kenmerken van een goede structuur en functie:

- Geen of weinig opslag van struweel (< 10%);

¹ Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

- Gelaagde vegetatiestructuur met een goed ontwikkelde moslaag (> 30%);
- Hoge soortenrijkdom (> 20 plantensoorten per vierkante meter);
- Jaarlijks gemaaid;
- Optimaal functionele omvang: vanaf enkele hectares (voor beide subtypen).

De plantengroei van de overgangs- en trilvenen staat onder invloed van baserijk grondwater of oppervlaktewater. Dat baserijke water mengt zich met zuur, voedselarm neerslagwater. Verzuring die door toenemende regenwaterinvloed aan de oppervlakte begint, is een natuurlijk proces in laagveensystemen. Daarbij wordt de vegetatiemat geleidelijk dikker en eenvormiger en gaan trilvenen, subtype A, over in veenmosrietland, subtype B, of moerasheide, habitatype H4010_B vochtige heiden (laagveengebied).

Het habitatype heeft een stabiele, hoge grondwaterstand. In drijvende kraggen ligt de grondwaterstand permanent rond maaiveld doordat de kraggen mee kunnen bewegen met het water waarin ze drijven. Grote fluctuaties van de waterstand, ook al zijn die van tijdelijke aard, leiden op vaste veengronden (en op de ondergrond vastgeslagen kraggen) al gauw tot verdroging. Daarbij kunnen dan bepaalde planten gaan woekeren, terwijl de biodiversiteit sterk achteruitgaat. Als de waterhuishouding en waterkwaliteit intact blijft en de trilvenen en veenmosrietlanden jaarlijks gemaaid worden, kunnen ze jarenlang standhouden. Het fosfaatgehalte van het water mag niet te hoog zijn, (minder dan 0,015 mg P-totaal per liter water). want bij te hoge gehalten komt de verlanding vanuit krabbescheervegetaties niet op gang. Krabbescheer is ook zeer gevoelig voor sulfaat.

Voor het behoud op lange termijn van de variatie binnen het habitatype is het van belang, dat in laagveengebieden regelmatig nieuwe verlandingsreeksen ontstaan en in beekdalen herstel optreedt.

H7140_A Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)

De associatie van schorpioenmos en ronde zegge ontstaat in de verlandingsreeks van petgaten op dunne, deels nog ondergedoken kraggeverlandingen (van bijvoorbeeld riet, padderus of holpijp) in beschut, zoet, baserijk, licht tot hooguit matig voedselrijk water. Het kan zowel gaan om in het petgat opgekweeld grondwater als om oppervlaktewater uit de bredere omgeving. In het begin staat de kragge nog geheel in contact met het baserijke water waarin ze drijft, en treedt tot bovenin de kragge een neutrale pH op. Door verdere veenvorming neemt de kragge geleidelijk in dikte toe en komt een steeds groter deel boven het oppervlaktewaterpeil te liggen. In die delen kunnen regenwaterlenzen ontstaan, waardoor de bovenlaag zuurder wordt. Naarmate deze kragge dikker wordt, neemt de invloed van het baserijke oppervlaktewater af en worden de regenwaterlenzen dikker. In de moslaag maken slaampossen en levermossen geleidelijk plaats voor veenmossen. Ook in de kruidlaag treedt een verschuiving op van basenminnende soorten naar zuurminnende soorten. Alleen soorten die wat dieper in de kragge wortelen staan nog met hun wortels in baserijk milieu. In deze successie verandert de vegetatie geleidelijk in zuurdere kleine zeggengemeenschappen, die tot het veenmosrietland (H7140_B) gerekend worden.

In beekdalen en op de overgangen van zandgronden naar het laagveengebied komen de trilvenen ook voor op veengronden die door kwel tot in de wortelzone gevoed worden. Een flinke kwelflux is nodig om de voor deze vegetatietypen benodigde permanent hoge grondwaterstanden en hoge basenrijkdom te handhaven. In reliëfrijke gebieden, zoals stuwwallen, komen dergelijke kwelsituaties ook voor op plekken waar het grondwater over klei- of leemlagen naar maaiveld gedrongen wordt. Daar staat het soms in contact met bronnen.

[Om te voorkomen dat ontwikkeling naar Elzenbroek optreedt dient een zomermaaibeheer te worden ingesteld zodra de kragge voldoende draagkracht heeft. Uitzondering hiervoor vormen verlandingen met polvormende zeggengemeenschappen die zich langdurig kunnen ontwikkelen en handhaven bij afwezigheid van beheer.]

H7140_B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

Veenmosrietland ontstaat op dikke kraggen en op volledig aan de ondergrond vastgegroeid veen als daar een dikke regenwaterlens is ontstaan, waardoor de bovenste decimeters voedselarm en matig zuur tot zuur zijn geworden. Alleen diepwortelende, lang levende soorten, zoals riet, staan nog in contact met baserijker water dieper in het veen. Aangezien de bovengrond door de

toenemende invloed van regenwater niet alleen zuur, maar ook voedselarm wordt, kan ontwikkeling naar veenmosrietland zowel optreden vanuit voedselarme trilvenen als vanuit voedselrijkere moerastypen of vanuit niet meer bevoeide rietcultures.

In goed ontwikkeld Veenmosrietland mogen de grondwaterstanden niet diep wegzakken (maximaal? enkele decimeters). In nog drijvende kraggen is dat geen probleem omdat de kragge meebeweegt met het oppervlaktewater en er vanuit de kragge geen wegzijging naar de ondergrond optreedt. Op vast veen kan door wegzijging de grondwaterstand te diep wegzakken. Instandhouding van goed ontwikkeld veenmosrietland op vast veen is alleen mogelijk als de wegzijging hooguit zeer gering is. Wanneer de grondwaterstand in de zomer te ver wegzakt ontstaan soortenarme vegetaties waarin het verdrogingstolerante gewone haarmos vaak domineert.

[Het beste beheer voor veenmosrietland is een zomermaai-beheer om te voorkomen dat ze verruigen en door opslag van elzen en of berken veranderen in Moerasvaren-Elzenbroek of Zompzegge-Berkenbroek (H91D0 Hoogveenbossen). Door voortgaande veenmosgroei en toename van de invloed van regenwaterlenzen zal de vegetatie geleidelijk kunnen overgaan in moerasheide (H4010_B). Kleinschalige fasering in zomermaaien over grote delen van het gebied is een noodzakelijke aanpassing bij aanwezigheid van de grote vuurvlinder.]

5. Kwaliteitseisen omgeving

H7140_A Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)

Toevoer van ijzerrijk en basenrijke grondwater is gewenst voor de instandhouding en ontwikkeling van het habitatype. Sulfaatrijk oppervlaktewater is zeer ongewenst, aangezien het de vorming van kraggen tegen gaat.

Het subtype is zeer gevoelig voor stikstofdepositie.

H7140_B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

Toevoer van ijzerrijk en basenrijke grondwater is gewenst voor de instandhouding en ontwikkeling van het habitatype. Sulfaatrijk oppervlaktewater is zeer ongewenst, aangezien het de vorming van kraggen tegen gaat.

Het subtype is zeer gevoelig voor stikstofdepositie.

6. Huidig voorkomen

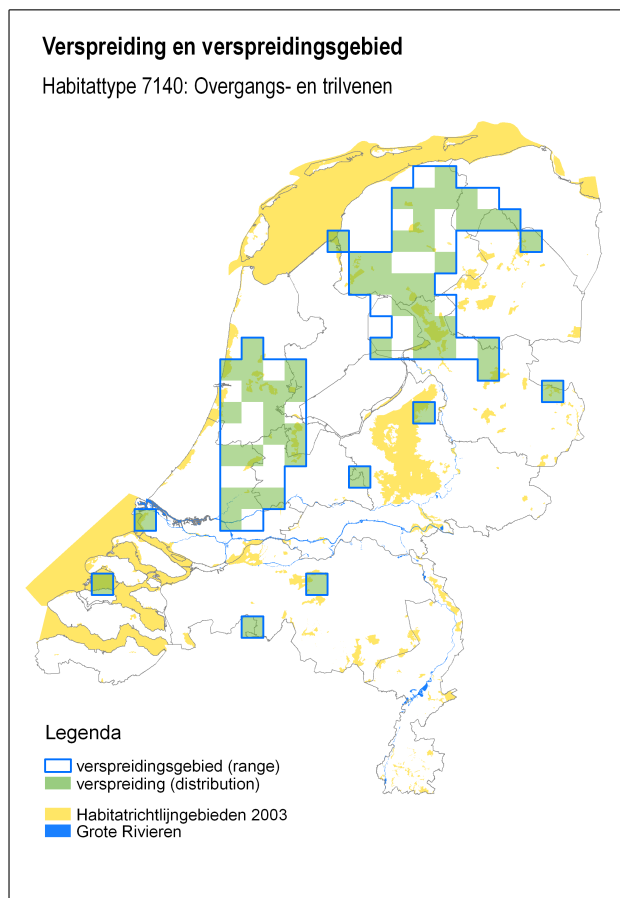
In ons land heeft het habitatype zijn zwaartepunt in de laagveengebieden. Momenteel bedekt het habitatype in goed ontwikkelde vorm naar schatting enkele honderden hectares.

H7140_A Overgangs- en trilvenen (*trilvenen*)

Trilveen komt vooral voor in laagveenstreken in de nabijheid van de hogere zandgronden, zoals in Noordwest-Overijssel, het Utrechts-Hollandse plassenengebied en (sporadisch) in de zogenaamde 'Naad van Brabant', aan de rand van het Kempens plateau.

H7140_B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

Veenmosrietland heeft een wat ruimer verspreidingsgebied. Behalve in de genoemde laagveengebieden (waar het door verzuring ontstaat uit trilveen) wordt het aangetroffen in de Noord-Hollandse brakwaterveengebieden. Bolwerken zijn daarbij vanouds de Nieuwkoopse Plassen, de Zaanstreek en Waterland.

7. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends

Het habitattype is in ons land in de loop van de twintigste eeuw sterk achteruitgegaan door verzuring, verdroging, eutrofiëring (met name met P) en verbossing. Verbossing treedt spontaan op wanneer het maaibeheer wordt gestaakt. Door zulke verbossing is bijvoorbeeld in de veengebieden van Noordwest-Overijssel en het Vechtplassengebied veel trilveen verloren gegaan. Het staat vast dat daar tot in de jaren zestig van de voorbije eeuw nog tenminste honderden hectaren trilveen aanwezig waren. In het Vechtplassengebied zijn de trilveenvegetaties eind jaren 80 grotendeels door eutrofiëring verdwenen en vervolgens door de invasie van hakig veenmos verzuurd, ook in percelen waar daar hydrologisch gezien geen aanleiding toe was.

Recente ontwikkelingen

In de periode 1994-2004 is het areaal bos in de laagveengebieden toegenomen en zijn veel perceelskernen van veenmosrietlanden veranderd in de richting van verdere dominantie door zuurminnende plantensoorten.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig (beide subtypen)
 Het areaal van het type is de afgelopen eeuw stabiel gebleven, maar is wel ijler geworden.

Beoordelingsaspect oppervlakte: subtype A: zeer ongunstig; subtype B: matig ongunstig
 De totale oppervlakte van het habitattype is in de afgelopen decennia door geleidelijke verbossing sterk afgenomen. Dit geldt vooral voor de trilvenen.

Beoordelingsaspect kwaliteit: zeer ongunstig (subtype A); matig ongunstig (subtype B)
1. Abiotische randvoorwaarden: Het blijkt moeilijk om aan de belangrijkste randvoorwaarden die dit habitattype stelt te voldoen. Het valt niet mee om het vereiste subtiele evenwicht tussen

watercomponenten van verschillende oorsprong en basenrijkdom in stand te houden. Als er mogelijkheden zijn voor de verbetering van de waterkwaliteit, zal de kwaliteit van het habitatype waarschijnlijk ook toenemen.

2. Typische soorten: Op verschillende plaatsen zijn de meeste van de typische plantensoorten nog wel aanwezig, maar hebben zich deels verplaatst naar randen van percelen. Een aantal van de meest kritische soorten (waaronder diverse slaap- en levermossen) en ook enkele kenmerkende diersoorten vertonen echter een negatieve trend. Ook hebben zich verschuivingen voorgedaan in presentie en bedekking van de kenmerkende veenmossoorten. Van subtype A zijn 3 van de 8 typische soorten ernstig bedreigd, van subtype B 4 van de 19.

3. Overige kenmerken: Ook op plaatsen waar het beheer adequaat is (dat wil zeggen waar het maaibeheer niet verregaand gemechaniseerd is) is het moeilijk om de juiste combinatie van hoge basenrijkdom en lage voedselrijkdom in stand te houden.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig (beide subtypen)

Het perspectief is betrekkelijk ongunstig, ofschoon de trilvenen en veenmosrietlanden vol in de aandacht van de natuurbescherming staan. Ondanks gerichte maatregelen, zoals het graven van nieuwe petgaten, zijn jonge verlandingsstadia waaruit zich nieuwe trilvenen kunnen ontwikkelen, schaars. Groot knelpunt blijft in veel gevallen de waterkwaliteit. In laagveengebieden treedt een versnelde en veranderde successie (met meer berkengroei) op als gevolg van stikstoftoevoer vanuit de lucht. Het is nog onduidelijk in hoeverre dit door intensiever beheer gecompenseerd kan worden.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Subtype A, overgangs- en trilvenen (trilvenen): verbetering verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Subtype B, overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden): verbetering verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling

Het streven voor een gunstige staat van instandhouding is de huidige verspreiding van het habitatype in grote lijnen te behouden. Dit betreft niet alleen alle klassieke zoete en brakke laagveengebieden maar ook het voorkomen van het habitatype in Noord-Brabant (op de grens van het Kempisch Plateau bij Sprang-Capelle), langs de Friese IJsselmeerkust en in Zeeland. Daarnaast is het streven dat het habitatype in tenminste vijf beekdalen voor komt. Binnen deze verspreiding wordt gestreefd naar een betere dekking van het typen en daarmee ook een grotere oppervlakte.

De in 2007 aan de Europese Commissie gerapporteerde referentiewaarden voor verspreidingsgebied en voor oppervlak is "meer dan huidig".

Oordeel: subtype A: zeer ongunstig; subtype B: matig ongunstig

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Oppervlakte	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Zeer ongunstig ²
Toekomstperspectief	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Beoordeling Svl	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Zeer ongunstig

Subtype A. Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

² De beoordeling van de kwaliteit in de rapportage aan Brussel in 2007 komt als ongunstiger naar voren, doordat de methode van beoordeling veranderd is. In 2007 hebben de typische soorten zwaarder meegewogen bij de beoordeling (waren nog niet bekend in 2004).

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Oppervlakte	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Toekomst-perspectief	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Beoordeling Svl	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

Subtype B. Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)

8. Bronnen

- Kooijman, A.M. & M.P.C.P Paulissen, 2006. Higher acidification rates in fens with phosphorus enrichment. *Applied Vegetation Science* 9: 205-212.
- L.P.M. Lamers, A.J.P. Smolders and J.G.M. Roelofs, The restoration of fens in The Netherlands, *Hydrobiologia* 478 (2002), pp. 107–130.
- Leerdam, A. van & J.G. Vermeer, 1992. Natuur uit het moeras! Naar een duurzame ecologische ontwikkeling in laagveenmoerassen. Rapport Staatsbosbeheer, Driebergen.